

Мр Добривоје Јовановић
Историјски архив Јагодина

ШКОЛЕ У БЕЛИЧКОМ СРЕЗУ 1919 – 1920. ГОДИНЕ

Ове школске године постојале су школе у: Багрдану, Бунару, Винорачи, Врановцу, Глоговцу, Главинцима, Деоници, Драгоцвету, Дубокој, Јовцу, Лоћики, Ланишту, Лозовику, Мијатовцу, Мајуру, Милошеву, Праћини, Трешњевици и Црнчу, и из левачког среза у Великој Сугубини, Великој Пчелици, Горњој Сабанти, Дулену, Ратковићу и Слатини, које су припадале беличком школском срезу.

Школе у Врановцу, Главинцима, Мијатовцу и Деоници имале су школске 1918/19. године по два одељења и по два учитеља. Због недостатка учитеља, за 1919/20. годину укинута је по једно одељење и школе су имале само по једног наставника. Учитељи у школама у Врановцу, Главинцима и Мијатовцу радили су у школској 1919/20. години полудневном наставом и са доста великим бројем ђака. Предложено је да се за школску 1920/21. године у овим школама отвори још по једно одељење. Учитељ школе у Деоници радио је само са првим разредом, у коме је било 55 ђака. Ове школске године отворене су школе у Лозовику, Црнчу и Дулену.²⁰²

Од 25 школских зграда, од тврдог материјала, које су биле новије, удобне и одговарале намени, имале су школе у: Багрдану, Бунару, Винорачи, Главинцима, Деоници, Драгоцвету, Јовцу, Лоћики, Мијатовцу, Праћини, Великој Сугубини, Ратковићу и Слатини.

Школе у Врановцу, Дубоки, Ланишту, Мајуру, Милошеву и Великој Пчелици биле су старије и грађене су од мешовитог материјала. Школа у Мајуру је била новијег датума, али је била доста мала и тескобна. По удобности, најлошија је била школа у Милошеву, јер је била недовољна, са малим учионицама, које је било немогуће проширити. Привремене школске зграде имале су школе у Глоговцу, Дулену, Лозовику, Црнчу, Трешњевици и Горњој Сабанти. Од ових зграда највише је одговарала потреби зграда у Глоговцу, која је у току 1919. године, преправљена од општинске суднице, и могла је добро да послужи, док се нова не направи. Стара зграда у Глоговцу,

---

²⁰² АЈ, 66, 1593.

нешто од дотрајалости, а највише у време непријатељске окупације, била је потпуно пропала. Остале школске зграде узете су под кирију и то су биле обичне куће, које нису одговарале намени, али су за кратко време могле да послуже. Општинама је остављен рок од 2 до 3 године да подигну одговарајуће зграде.

Од 25 школа, одговарајуће станове за два учитеља имале су школе у: Јовцу, Лођики, Милошеву, Дубокој. За једног учитеља станове су имале школе у: Бунару, Винорачи, Главинцима, Праћини, Великој Сугубини, Ратковићу и Слатини. Непотпун стан за једног наставника имала је школа у Драгоцвету. Станове нису имале школе у: Багрдану, Врановцу, Глоговцу, Деоници, Ланишту, Лозовику, Мијатовцу, Мајуру, Трешњевици, Дулену и Горњој Сабанти.

Издржавање основних школа

Школе су врло тешко радиле у овој школској години. Због недостатка новца школе су једва одржавале наставу. Опремљеност школа била је слаба, многе школе нису имале послужитеље, а и станарина је учитељима исплаћивана врло нередовно. Прикупљање школског приреза било је слабо. У прво време, због опште оскудице није ни прикупљан прирез, а касније, када је наређено прикупљање, оно је остављено на добру вољу општинама. Присилна наплата због сиромаштва није вршена. Само благодарећи учитељима, који су врло трпељиво подносили све недаће, са великим напором, али савесно су обављали своју дужност.

Поред оскудице у издржавању, сметњу рада школа представљала је појава заразних болести, нарочито малих богиња, грипа и шарлаха. У Јовцу је шарлах владао од почетка маја, па до краја школске године. Школа није радила од 4. до 18. маја, и од краја маја до краја јуна. Због тога није завршена школска година у овој школи. Мале богиње су се јављале на више места, а најтеже је било у Драгоцвету и Дулену, где је било распуштање ђака од две до три недеље. Грип је владао у скоро свим школама. Да би се зараза зауставила, према наређењу окружног начелника од 22. јануара, школе нису радиле до 15. фебруара.

Наставни програм

Наставно градиво, прописано програмом, није у потпуности обрађено у свим школама. Ово је нарочито важило за школе које су касније почеле са радом, а то су биле школе у: Слатини, Ратковићу, Дулену и Лозовику. Слично је било и са школама у: Мијатовцу, Главинцима, Врановцу, Дубокој, Милошеву и Драгоцвету, где се изводила полудневна настава. Према приликама, у појединим школама одрађивани су само важнији делови програма, како би се могао лакше наставити рад у вишим разредима. По

свим осталим школама програм је углавном био обрађен и наставно градиво добро утврђено.

Учитељ првог разреда школе у Глоговцу, који је радио са ђацима од 10 и 11 година, а и учитељ школе у Бунару, који је водио други и трећи течај, свршили су до краја фебруара програм из ових течајева и до марта обрађивали су програм из старијих разреда. Њихови ђаци су са успехом завршили ове течајеве и били су преведени у први и други течај у Глоговцу, и у трећи и четврти течај у Бунару.

Општи успех

Од 25 школа у беличком срезу прегледана је 21 школа и једна школа за домаћице. У Великој Сугубини није било учитеља, у Јовцу се није радило због шарлаха, у Трешњевици учитељ је био на боловању од децембра 1919. године, а у Дулену школа је била распуштена одмах по почетку рада због малих богиња.

Укупно је у школама радило 15 учитеља и 17 учитељица. Од укупног броја учитеља њих тројица су оцењени оценом одличан, седморица оценом одличан с обзиром, а остали оценом повољан. Од 17 учитељица две су оцењене оценом одличан, десет са оценом одличан са обзиром, а четири учитељице са оценом повољан. Према оценама општи успех је био врло добар.

Успех из појединих предмета:

Хришћанска наука је предавана, код бољих и спремнијих учитеља, махом методски. Испунили су оно најважније из овог предмета – буђење религиозних и моралних осећања. Слабији учитељи држали су наставу чисто формално, па је због тога било мало користи од предавања овог предмета. У већини школа постигнути успех био је задовољавајући.

Српски језик је предаван у већини школа најтемељније. Ипак, код слабијих учитеља и код неких почетника успех није био потпун. Читање чланака било је правилно и са разумевањем. Прочитано је лепо препричавано, а често су ђаци изводили из тога моралне поуке. Граматика је мало обрађивана, због постојања само првог и другог разреда у неким школама, у којима је према програму граматика мање обрађивана. У већини школа ђаци су разликовали речи, разне реченице и главне речи у реченици.

Писање је, ипак, било задовољавајуће, и поред недостатка писаћег материјала. Млађи разреди вежбали су писање речи и реченица махом са таблицама и нешто мало са писанкама. У течајевима, ђаци трећег и четвртог течаја су најпре упућивани да преписују из читанке лаке и мање текстове, а касније су вежбали и писмене саставе.

Декламације су предаване по свим школама, али не са задовољавајућим успехом. У малом броју школа предавање је било у складу

са програмом, углавном је рађено без разумевања. Избор декламација био је разноврстан и прикладан дечијем развоју.

Рачун са геометријским облицима

Овај предмет је предаван правилно и методски у већини школа и усмено и писмено, је му се поклањала посебна пажња. Код старијих и спремнијих учитеља подједнако се радило упоредо усмено и писмено рачунање. Код слабијих учитеља већа пажња је поклањана писменим задацима.

Упознавање са геометријским облицима, као што су: тачка, линија, површина, тело, угао, троугао и друго, рађено је у трећем и четвртном разреду. Постигнут успех је био врло добар.

Српска историја

Овај предмет предаван је само у четвртном течају. За предавање није било никаквих помоћних средстава, па се није могло очекивати да се предмет обради како је требало. Опширност је била велика, због чега је било тешко да се савлада у радном времену. Зато је извршено скраћивање програма. И поред тога, показани успех био је добар.

Земљопис

Овај предмет је предаван као припремни у другом разреду. У трећем течају предавано је све што је било предвиђено програмом. И за овај предмет, нарочито у почетку, није било помоћних средстава, и то нарочито карата. Учитељи су сами цртали потребне карте и објекте, што је доста помогло да се дође до задовољавајућег успеха.

Познавање природе

Овај предмет предаван је само у четвртном течају, јер редовног четвртог разреда није било по школама. И за предавање овог предмета било је тешкоћа због недостатка учила, али су ђаци и поред тога овај предмет савладали доста добро.

Цртање

Цртање је у школама најмање рађено, због велике оскудице и велике скупоће цртаћег прибора. Иако су учитељи са стручном спремом знали

важност ове вештине, опширност програма приморавао их је да часове овог предмета употребљавају за друге предмете. Цртанке су једва коришћене преко године, већ су попуњаване пред испит, да се види тек да је нешто рађено. Ђаци су цртали махом на својим таблицама, па је успех изостао.

Певање

Певање је обрађивано по свим школама, и то са већим успехом од цртања. Предавано је највише у један глас, осим у деоничкој, глоговачкој и у другом разреду школе у Драгоцвету, где је певање песама вршено у два гласа. Ђаци су певали лепо и складно. Постигнут успех био је врло добар.

Школска зграда у Драгоцвету

Гимнастика

Гимнастика је била заступљена само преко дечијих игара, јер није било старијих разреда, осим ђака трећег и четвртог течаја, који су помало вежбали у ритмичким и гимнастичким покретима главе, руке и ноге. Постигнут успех је једва добар.

Васпитна страна ученика

Мада је слабо домаће васпитање било доста изражено, резултат је ипак био задовољавајући. Учитељи су остављани сами себи, и без помоћи породице нису могли много да ураде. Родитељски састанци нису редовно одржавани, јер су ђачки родитељи углавном избегавали састанке изговарајући се пречим пословима.

И поред таквог стања, учитељи су се старали да поукама утичу на васпитање својих ђака, истичући оно што је за осуду или за похвалу. Захтевали су од својих ђака да буду уредни, чисти, вредни, пажљиви и послушни. Мане и пороци су сузбијани. Ђаци и учитељи су у већини школа долазили уредни. За време бављења у школи владао је ред. При одласку ђака кућама такође је било реда. Ђаци су се одвајали по махалама, и у групама се разилазили према својим домовима, јављајући се и поздрављајући пролазнике.

Чистоћа ђака, као и школских зграда била је у довољној мери заступљена у већини школа. Здравље ђака у овој години није било најбоље. Ретко у којој школи није било појаве грипа, малих богиња, а касније и шарлаха, који се прво појавио међу ђацима јовачке школе и постепено се ширио по околним селима.²⁰³

Учитељи

У Багрдану су као учитељи радили Живка Станковић од 1918. године, Драгољуб Ракић, од 1912. године, и Катарина Вучковић, од 1911. године; у Бунару Софија Атанацковић, од августа 1904. године, и Радивоје Грујић, од 16. марта 1920. године; у Винорачи Петар Стоиловић, од августа 1911. године; у Врановцу Душан Петровић, од 1. октобра 1919. године; у Глоговцу Бисенија Николић, од августа 1908. године, и Милутин Коруновић, од 1918. године; у Главинцима Ђорђе Васић, од 1912. године; у Деоници Војислав Ђорђевић, од 3. марта 1918. године; у Драгоцвету Десанка Сретеновић, од 14. септембра 1919. године; у Дубокој Флора Михаиловић, од 1913. године, и Бисилка Радосављевић, од 19. марта 1920. године; у Јовцу Милева Кузмановић, од 11. фебруара 1914. године, и Драгољуб Кузмановић, од истог датума; у Лоћики Драгиња Анђелковић, од 24. децембра 1919. године, и Момчило Милетић, од 18. марта 1918. године; у Ланишту Љубица Стојчевић, од 1913. године, и Димитрије Станковић, од 5. септембра 1913. године; у Лозовику Спасоје Михајловић, од 5. марта 1920. године; у Мијатовцу Наталија Радосављевић, од октобра 1920. године; у Мајуру Милан Лазаревић, од 1919. године; у Милошеву Персида

---

²⁰³ АЈ, 66, 1593.

Обреновић, од 30. јануара 1915. године, и Младен Обреновић, од 1896. године; у Праћини Милан Вукелић, за управитеља школе постављен је 12. јуна 1919. године, за учитеља 2. септембра 1919. године постављен је Ђорђе Младеновић, а Катарина Марковић постављена је 22. октобра 1919. године, и 6. новембра ступила на дужност; у Трешњевици Александар Станковић, од августа 1919. године; у Црнчу Ангелина Ђорђевић, од 25. септембра 1919. године; у Великој Сугубини није било учитеља; у Пчелицама Ружица Наумовић, од 10. децембра 1907. године, и Милојка Николић, од 15. марта 1920. године; у Горњој Сабанти Велимир Трифуновић, од 5. марта 1920. године; у Дулену Петар Ђорђевић, од 16. марта 1920. године; у Ратковићу Зорка Вукићевић, од 15. марта 1920. године, и Никола Вујић, од 3. октобра 1919. године; у Слатини Вукосав Жунјић, од марта 1920. године.²⁰⁴

Међусобни односи међу учитељима били су за сваку похвалу. Током целе године није било ниједног случаја сукоба међу учитељима, као ни сукоба између учитеља и ђачких родитеља. Учитељи су на својим учитељским зборовима претресали важнија школска питања и на тај начин појачавали своју спремност.

Школа за домаћице

Сваки срез у Моравском округу имао је по једну школу за домаћице. Задатак ових школа био је да што више женске деце прође кроз ову школу, где ће да науче да читају и пишу, и поред тога и ручни рад.

За Белички срез таква школа је отворена у Багрдану. Општина багрданска обезбедила је просторију, послугу и огрев, а окружни одбор плате за наставнике и најнужнија средства, и то машине за шивење и најнужнији намештај. Рад у школи отпочео је 8. децембра 1919. године. У почетку су биле уписане тридесет две ученице, од којих двадесет две нису биле писмене. У току године школу је напустило 15 ученица. Неке су одустале због помоћи у пољским радовима, а неке због оскудице у материјалу за женске радове. На крају године, на испиту било је 16 ученица.

Од предмета, предавани су српски језик, рачун и домаћа економија. Рачун је предавао Драгољуб Ракић, управитељ багрданске основне школе, српски језик Живка Станковић, домаћу економију, женски ручни рад, као и кројење и шивење на машини Босилка Аћимовић.

---

²⁰⁴

АЈ, 66, 2845.

Културни рад учитеља

Културни рад учитеља ван школе био је за сваку похвалу. Сви су били су ангажовани, неко више, неко мање, у свакој установи која је имала за циљ културно уздизање народа.

Од свих учитеља највише су се одликовали:

1. Младен Обреновић, учитељ у Милошеву, за кога се говорило да је један од најнапреднијих пољопривредника. Био је одличан виноградар, воћар и пчелар. Његова школска башта била је најбоља у срезу. Обрађивао је и градину са поврћем. Поред рада у пољопривреди, водио је Земљорадничку задругу, коју је још раније основао.
2. Драгољуб Ракић, учитељ у Багрдану, који је такође био добар пчелар. Основао је земљорадничку и потрошачку задругу и њима руководио. Био је један од највреднијих и најбољих млађих учитеља.

Поред њих, основали су Земљорадничке задруге и радили у њима: Петар Стоиловић, учитељ у Винорачи, Наталија Радосављевић, учитељица у Мијатовцу и Димитрије Станковић, учитељ у Ланишту.

Поред тешкоћа у раду због проблема у снабдевању и издржавању школа, јер велики број школа нису могле да се снабдеју ни потребним намештајем, ни најнужнијим наставним средствима, велики број учитеља само је снагом своје воље постигао добре резултате. Ипак, највише су се одликовали: Драгољуб Ракић, учитељ у Багрдану, Софија Атанацковић, учитељица у Бунару и Милутин Коруновића, учитељ у Глоговцу. Прво двоје радили су полудневном наставом са великим бројем ђака. Софија Атанацковић је радила са 115 ђака. Коруновић је, радећи са ђацима првог разреда, свршио два програма за први и други разред. Њихов рад је био у свему правилан, методски исправан и дисциплинован. Приређивали су и школске свечаности. Ђаци су били ведри, весели, слободни и сигурни у стечена знања.

Школска зграда у селу Дубока

Школска имовина и фондови

Школских имања није имала ниједна школа у срезу. Фондове за подизање школских зграда и станова имале су школе: у Милошеву, у коме се налазило 5.427,54 динара, који су били депоновани у месној Земљорадничкој задрузи, у Горњој Сабанти, са 9.000 динара, који су се налазили у Левачкој банци, и у Драгоцвету, где је постојао фонд за подизање станова са 1.570,75 динара.

Фондови за помагање сиромашних ученика постојали су у:

1. Багрданској школи, који је пре рата износио 2.601,10 динара, а средства су се налазила код Јагодинске банке. После рата прикупљено је још 350 динара, а новац се налазио код благајника;
2. Милошевској школи, у висини од 709,85 динара, а новац се налазио при месној Земљорадничкој задрузи;
3. Драгоцветској школи, у висини од 220 динара. Новац се налазио код благајника. Фонд је основан 1919. године;
4. Главиначкој школи, у суми од 303,80 динара.

По осталим школама нису се могли образовати фондови за помагање сиромашних ученика.

Књижнице

Пре рата свака школа у срезу имала је доста добро уређене и снабдеване књижнице. У току рата непријатељ је потпуно уништио све књижнице. После рата буџетима су била предвиђена новчана средства за обнову књижница, али због општег сиромаштва прикупљање новца је било доста тешко.